

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Didacticam Litterarum Polonarum et Language Polonae Pertinentia (2018)

ISSN 2082-0909

DOI: 10.24917/20820909.9.8

Dorota Karkut

0000-0001-6681-6537

Uniwersytet Rzeszowski

O aktywności twórczej nauczyciela i uczniów w nowej Podstawie programowej

Twórcy koncepcji Nowego Wychowania – Robert Gloton i Claude Clero – przekonują, że: „człowiek kształtuje się dzięki aktywności twórczej, w procesie otwierania się ku światu i w samym procesie życia: każdy człowiek jest tylko tym, co stworzył dla siebie i dla innych w toku indywidualnego procesu samorealizacji”¹.

Twórczość (aktywność twórcza) a postawy twórcze

Twórczość może być rozpatrywana w obrębie czterech aspektów (wymiarów). W psychologii mówi się o twórczości jako: 1) dziele (wytworze); 2) procesie psychicznym; 3) zespole zdolności (właściwości) bądź cech osobowości osoby będącej twórcą; 4) czynnikach zewnętrznych warunkujących proces tworzenia (tworzących społeczny klimat uwarunkowań twórczych)².

Twórczość odnosi się do rozmaitych form aktywności człowieka (twórczej aktywności ludzkiego umysłu)³. Na ich podstawie Krzysztof Szmidt formułuje własną definicję twórczości. Zdaniem tego pedagoga w edukacji: „Twórczość jest to działalność przynosząca wytwory (dzieła sztuki, wynalazki, sposoby postrzegania świata, metody działania itd.) cechujące się nowością i posiadające pewną wartość (estetyczną, użytkową, etyczną, poznawczą bądź inną), przynajmniej dla samego podmiotu tworzącego”⁴.

Twórczość to nie tylko domena artystów, każdy człowiek może bowiem przejawiać postawę twórczą. Najbardziej pełną i rozwiniętą w polskiej literaturze jest koncepcja postawy twórczej Stanisława Popka. Według niego:

¹ R. Gloton, C. Clero, *Twórcza aktywność dziecka*, tłum. I. Wojnar, Warszawa 1985, s. 30.

² Por. K. J. Szmidt, *Pedagogika twórczości*, Gdańsk 2007, s. 62.

³ Zob. W. Furmanek, *Twórczość odpowiedzi na wyzwania społeczeństwa informacyjnego*, [w:] *Wspomaganie rozwoju kompetencji twórczych*, red. A. Długosz, Rzeszów 2014, s. 46. Autor zauważa, że kompetencje twórczej aktywności człowieka wpisane są w katalog najważniejszych cech pracownika w społeczeństwie informacyjnym.

⁴ K.J. Szmidt, *Pedagogika twórczości...*, s. 67.

postawa twórcza jest to ukształtowana (genetycznie i poprzez indywidualne doświadczenie) właściwość poznawcza i charakterologiczna, wykazująca tendencję, nastawienie lub gotowość do przekształcania świata rzeczy, zjawisk, a także własnej osobowości. Jest to więc aktywny stosunek człowieka do świata i życia, wyrażający się potrzebą poznawania, przeżywania i świadomego (co do celu, a nie procesu) przetwarzania zastanej rzeczywistości i własnego „ja”⁵.

Edukacja polonistyczna dostrzega znaczenie rozwoju samodzielności poznawczej, krytycznego myślenia i aktywności twórczej w działaniach nauczycieli i uczniów w kontekście wyzwań dynamicznie zmieniającej się współczesnej rzeczywistości. Iwona Morawska przekonuje:

Jak nigdy dotąd istnieje dziś zapotrzebowanie na dyspozycje charakteryzujące twórczą postawę, wśród nich otwartość i elastyczność myślenia, urzeczywistniania potrzeb samorealizacji i autokreacji, refleksyjność w działaniu i nad działaniem, kreatywne reagowanie na zmianę, umiejętność przezwyciężania barier poznawczo-emocjonalnych, wiara we własne siły oraz inne formy aktywności świadczące o twórczym życiu⁶.

Każdy nauczyciel (nie tylko polonista) może odkrywać w uczniu jego twórczy potencjał i wspierać go w jego rozwoju, ale by to czynić, sam musi poszukiwać własnej ścieżki rozwoju osobowego i profesjonalnego, prowadzącej do aktywności twórczej.

Aktywność twórcza w zapisach nowej *Podstawy programowej*

Preambuła Podstawy programowej, obowiązującej od 2017 r. w nowym systemie szkolnictwa, określa cele kształcenia ogólnego w szkole podstawowej, wśród których na uwagę zasługuje: „rozwijanie kompetencji, takich jak: kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość”⁷. Powyższe ujęcie pozwala sformułować wniosek odnoszący się do postawy nauczyciela i ucznia na wszystkich etapach edukacyjnych: twórczość jako cecha osoby związana jest z kreatywnością, czyli zdolnością do tworzenia nowych jakości, wytworów (np. wierszy, rysunków), zakłada też innowacyjność, czyli pomysłowość, poszukiwanie i wdrażanie nowych rozwiązań oraz przedsiębiorczość, czyli aktywność i elastyczność, umiejętność dostosowania się do zaistniałej sytuacji, wyjście naprzeciw oczekiwaniom i potrzebom współczesnej rzeczywistości. Człowiek o rozwiniętej postawie twórczej generuje pomysły i stosuje je w praktyce⁸.

⁵ S. Popek, *Aktywność twórcza dzieci i młodzieży*, Warszawa 1988, s. 27.

⁶ I. Morawska, *TOŻ, czyli twórcze orientacje życiowe jako wyzwanie dla edukacji nie tylko polonistycznej*, [w:] *Twórczość w szkole. Rzeczywiste i możliwe aspekty zagadnienia*, red. B. Myrdzik, M. Karwatowska, Lublin 2011, s. 74.

⁷ *Język polski. Podstawa programowa z komentarzem. Szkoła podstawowa*, s. 5. <https://men.gov.pl/.../podstawa-programowa/podstawa-programowa-materialy-dla-nauczycieli> [dostęp: 28.12.2017].

⁸ Por. K.J. Szmidt, *Pedagogika twórczości...*, s. 56.

Analizując *Podstawę programową przedmiotu język polski* (dla ośmioklasowej szkoły podstawowej), w wielu miejscach można odnaleźć sformułowania odnoszące się do wyzwania postawy twórczej zarówno uczniów, jak i nauczycieli.

Już na płaszczyźnie *Celów kształcenia* w zakresie *Tworzenia wypowiedzi* sformułowany został postulat dotyczący kształtowania kreatywności uczniów: „Rozbudzanie potrzeby tworzenia tekstów o walorach estetycznych i podejmowania samodzielnych prób literackich”⁹. Twórcza aktywność werbalna, przejawiająca się w niestereotypowych realizacjach wypowiedzi pisemnych, może przybrać różnorodne formy, m.in. poezjowanie¹⁰, opowiadania, felietony, dialogi, parodie, stylizacje, trawestacje. Motywowanie ucznia do twórczości inspirowanej lekturą wiąże się też z językiem innych sztuk, czego przykładem są: inscenizacje, dramy, teledyski, scenariusze i scenopisy filmowe, plakaty¹¹.

Wymienione aspekty uczniowskiej twórczości odnajdziemy w wymaganiach szczegółowych dla obszaru określonego jako *Mówienie i pisanie*. Autorzy dokumentu ministerialnego wskazują, że uczeń: „tworzy opowiadania związane z treścią utworu, np. dalsze losy bohatera, komponowanie początku i zakończenia na podstawie fragmentu tekstu lub na podstawie ilustracji; redaguje scenariusz filmowy na podstawie fragmentów książki oraz własnych pomysłów”¹². W dalszej części rozważań odnoszą się też do *Odbioru tekstów kultury*, podczas którego uczeń: „dokonuje odczytania tekstów poprzez przekład intersemiotyczny (np. rysunek, drama, spektakl teatralny)”¹³.

Twórcy *Podstawy*, którzy wyodrębnili treści związane z *Samokształceniem*, postulują w nich rozwijanie uzdolnień i zainteresowań uczniów, m.in. poprzez uczestnictwo w projektach edukacyjnych¹⁴, tworzenie prezentacji, projektów wystaw, realizację krótkich filmów z wykorzystaniem technologii multimedialnych¹⁵.

⁹ *Język polski. Podstawa programowa...*

¹⁰ Por. B. Kasprzakowa, *Wiersze uczniów – twórców w szkole dla odtwórców*, [w:] *Twórczość w szkole...*, s. 109–121; K. Koziółek, *Piszę, więc czytam*, [w:] *Jestem – więc piszę. Między rzemiosłem a wyobraźnią*, red. G. Tomaszewska, B. Kapela-Bagińska, Z. Pomirska, Gdańsk 2009, s. 36–47.

¹¹ Wymienione sugestie działań twórczych można odnaleźć w propozycjach Stanisława Bortnowskiego, autora inspirujących publikacji, m.in. *Jak uczyć poezji?*, Warszawa 1991; *Scenariusze półwariackie, czyli poezja współczesna w szkole*, Warszawa 1997; *Warsztaty dziennikarskie*, Warszawa 1999.

¹² *Język polski. Podstawa programowa...*

¹³ *Język polski. Podstawa programowa...*

¹⁴ W *Preambule Podstawy* autorzy określają znaczenie metody projektu w kształceniu postawy twórczej uczniów i nauczyciela: „Zastosowanie metody projektu (...) pomaga również rozwijać u uczniów przedsiębiorczość i kreatywność oraz umożliwia stosowanie w procesie kształcenia innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych”. *Język polski. Podstawa programowa...*, s. 8. Ewelina Strawa dostrzega w metodzie projektu potencjał związany z rozwijaniem kreatywnego, samodzielnego myślenia. Projekt: „wyrywając ucznia z ławki, otwierając przed nim świat poza murami szkoły, sprzyja wykroczeniu poza schematy, skłania do schodzenia z utartych ścieżek i odkrywaniu dróg – także nowych dróg interpretacji”. E. Strawa, *Polonistyczne projektowanie*, [w:] *Twórczość i tworzenie w edukacji polonistycznej*, red. A. Janus-Sitarz, Kraków 2012, s. 230.

¹⁵ *Język polski. Podstawa programowa...*

Są to propozycje lekcyjnych i pozalekcyjnych sposobów motywowania uczniów do twórczości.

Kształtowanie kreatywności nauczyciela i ucznia wymaga nie tylko przemyślanej strategii działań, a więc odpowiednich metod i technik, ale przede wszystkim pobudzenia motywacji, stworzenia przestrzeni do samodzielności myślenia i działania, zaangażowania emocji w procesie nauczania i uczenia się. W *Komentarzu do podstawy programowej przedmiotu język polski na II etapie edukacyjnym* Wioletta Kozak stwierdza: „Autorzy dokumentu kładą nacisk na (...) rozwijanie wyobraźni (kreatywność, przewidywanie), intelektu (wnioskowanie), inteligencji emocjonalnej i systemu wartości (oceniając)”¹⁶. Są to niezwykle ważne kompetencje człowieka XXI wieku, bezpośrednio związane z wchodzeniem uczniów w dorosłe życie i koniecznością zaistnienia na rynku pracy.

Analizując założenia koncepcji nowej *Podstawy*, odnajdujemy nawiązanie do teorii wielorakich inteligencji Howarda Gardnera oraz inteligencji emocjonalnej Daniela Golemana i Petera Saloveya. Warto powyższe stwierdzenia osadzić w szerszym kontekście warunkującym przestrzeń kreatywnych działań nauczycieli i uczniów. Gardner wyodrębnił siedem rodzajów inteligencji, które stanowią: inteligencja językowa, muzyczna, matematyczno-logiczna, przestrzenna, kinestetyczna, intrapersonalna i interpersonalna¹⁷. Z kolei Goleman zwrócił uwagę na znaczenie inteligencji emocjonalnej w odniesieniu życiowego sukcesu. Do jej głównych składników zaliczył: umiejętność rozpoznawania i nazywania uczuć, wyrażania uczuć, oceniania intensywności uczuć, kierowania uczuciami, wczuwania się w nastroje innych oraz optymistycznego patrzenia w przyszłość¹⁸.

W szkole uczniowie mogą odkrywać swe naturalne predyspozycje i uzdolnienia, a potem rozwijać je dzięki pomocy nauczyciela. Kształtowanie inteligencji wielorakich dzieci, w tym inteligencji emocjonalnej odgrywa kluczową rolę w rozwijaniu i wspieraniu postaw twórczych uczniów we wszystkich sferach życia. Dlatego Barbara Dobrowolska zauważa, że wraz z kształtowaniem i wspieraniem postaw twórczych programy szkolne powinny uwzględnić edukację emocjonalną, czyli „działania prowadzące do racjonalnego sterowania emocjami i konstruktywnego wykorzystania ich w interakcjach społecznych”¹⁹.

Swobodna ekspresja plastyczna, ruchowa i słowna

Rozwijanie twórczości dzieci i młodzieży wiąże się z odwoływaniem do spontanicznej, swobodnej, nie wynikającej z przymusu, lecz z naturalnej potrzeby i chęci, ekspresji. Ekspresja – zdaniem Lidii Rybotyckiej – „jest szukaniem porozumienia z otaczającym światem innych ludzi, w sposób, który byłby dla nich zrozumiały. Jest to

¹⁶ *Język polski. Podstawa programowa...*

¹⁷ H. Gardner, *Inteligencje wielorakie. Teoria w praktyce*, przeł. A. Jankowski, Poznań 2002.

¹⁸ D. Goleman, *Inteligencja emocjonalna*, przeł. A. Janowski, Poznań 1997, s. 67, 459.

¹⁹ B. Dobrowolska, *Nauczyciel wobec postaw twórczych uczniów. Pedagogiczne uwarunkowania kompetencji zawodowych*, Toruń 2009, s. 140.

akt tworzenia, kreowania poprzez różnego rodzaju wypowiedzi: ruchową, słowną, plastyczną, muzyczną, taneczną²⁰.

Każdy człowiek, niezależnie od wieku, w różnym stopniu odczuwa potrzebę wypowiedzenia się przez twórczość, wyrażenia swoich emocji, osobistych doświadczeń i konfrontowania ich z innymi. W procesie nauczania języka polskiego aktywności werbalnej i intelektualnej często towarzyszy aktywność sesnomotoryczna oraz emocjonalna. Dlatego w *Podstawie* czytamy: „W czasie lekcji poświęconych literaturze i kulturze – poza tradycyjnie wykorzystywanymi metodami pracy z tekstem – dobrze byłoby wrócić do koncepcji swobodnej ekspresji plastycznej, dramatycznej, ruchowej, na gruncie której powstała metoda gier dramatycznych Leona Chancerela czy Nowoczesna Szkoła Francuska Technik Freineta²¹.”

Francuski aktor i pedagog, Leon Chancerel, nawiązując do zabaw i gier jako naturalnej aktywności dziecka, określił podstawowe zasady teatralnej pracy z dziećmi i młodzieżą oraz wskazał interesujące formy ekspresji dramatycznej. Celem takich działań jest pobudzenie psychicznego rozwoju wychowanków. Jak podkreśla Rybotycka: „Dzieci i młodzież nie są w tym ujęciu „na usługach” sceny szkolnej, przeciwnie – zajęcia teatralne, nazywane tu grami dramatycznymi, służą rozwojowi osobowości, stając się metodą wychowawczą²².” Gry dramatyczne mają charakter aktywności spontanicznej, improwizowanej, często opartej na zabawie. Rozwijają umiejętność wypowiadania się głosem, gestem, mimiką, często towarzyszy im muzyka²³.

Z kolei koncepcja pedagogiczna Celestyna Freineta zakłada wyzwolenie w uczniach postawy twórczej w różnych dziedzinach życia. Kluczowym zagadnieniem w pedagogice Freineta jest swobodna twórczość, czego wyrazem są różnorodne formy ekspresji artystycznej i praktycznej dzieci, włączone w realizację zdań dydaktycznych oraz wychowawczych. Podstawowymi, a także najbardziej znanymi technikami Freineta są swobodne teksty dziecięce, gazetka szkolna oraz różnorodne formy ekspresji artystycznej (szczególnie literackiej i plastycznej)²⁴.

²⁰ L. Rybotycka, *Gry dramatyczne. Teatr młodzieży*, Warszawa 1990, s. 29.

²¹ *Język polski. Podstawa programowa...*

²² L. Rybotycka, *Gry dramatyczne...*, s. 10.

²³ Do gier dramatycznych nawiązuje dobrze znana na gruncie edukacji polonistycznej metoda dramy, której istotą jest wchodzenie w rolę. Jej twórca, Brian Way, proponuje wykorzystanie ekspresji ruchu, gestu i głosu w pracy dydaktyczno-wychowawczej z dziećmi i młodzieżą. Zob. B. Way, *Drama w wychowaniu dzieci i młodzieży*, przeł. E. Nerwińska, K. Pankowska, Warszawa 1995. Dzięki obecności dramy na lekcjach języka polskiego nauczyciel pomaga uczniom rozwijać własną osobowość i zdolności twórcze. Zdaniem Anny Janus-Sitarz, drama odpowiada na potrzeby młodych ludzi: „w formule zabawy skutecznie aktywizuje wszystkich uczestników i uczy współpracy, pozwalając im czuć się sprawcami działań – rozwija w nich kreatywność metodą wchodzenia w rolę – kształci zaniedbane umiejętności empatii i uważnego, wzajemnego słuchania (...) może dopomóc w budowaniu tożsamości jednostki, w jej poszukiwaniu własnego miejsca w relacji z innymi ludźmi”. A. Janus-Sitarz, *Drama w edukacji polonistycznej*, [w:] *Twórczość i tworzenie...*, s. 193. Zob. też, E. Szymik, *Drama w nauczaniu języka polskiego*, Kraków 2011; A. Dziedzic, J. Pichalska, E. Świdorska, *Drama na lekcjach języka polskiego w szkole średniej*, Warszawa 1992.

²⁴ Zob. H. Semenowicz, *Podstawowe elementy pedagogiki Freineta*, [w:] *też, Freinet w Polsce. Próby realizacji koncepcji pedagogicznej C. Freineta w szkole polskiej*, Warszawa 1980, s. 16–

Autorzy nowej *Podstawy programowej* dostrzegają znaczenie kreatywności i twórczej wyobraźni w pracy nauczyciela oraz w działaniach uczniów. Dochodzą więc do konkluzji:

Warto zatem dużą wagę przykładać do ćwiczeń twórczych, które przede wszystkim rozwijają umiejętności polonistyczne: redakcyjne, językowe, literackie, a poza tym kształtują ucznia jako twórcę, rozwijają jego osobowość twórczą i podkreślają wartość wytworów jego pracy. Nabywanie umiejętności przedmiotowych nie musi odbywać się jedynie drogą typowych i schematycznych ćwiczeń, ale twórczych i aktywnych oddziaływań ekspresyjnych²⁵.

Inicjowanie i rozwijanie uczniowskiej ciekawości świata oraz chęci i potrzeby rozmawiania o nim może mieć miejsce na lekcjach języka polskiego poświęconych twórczości językowej. Warto wówczas odwołać się do metody praktyki pisarskiej²⁶, która łączy aktywność twórczą ucznia, swobodne poznawanie i przekształcanie świata z budowaniem jego kompetencji językowej i tekstotwórczej. Własne próby literackie podejmowane w ramach warsztatów²⁷ pogłębiają umiejętności tekstotwórcze uczniów, pomagają w analizie i interpretacji innych tekstów, rozwijają wrażliwość oraz wprowadzają w tajniki świata literatury i kultury. „Twórcze pisanie” bogaci słownictwo, kształtuje osobowość, a oparta na przeżyciu literackim ekspresja, rozwija wyobraźnię. Jak przekonuje Bernadeta Niesporek-Szamburska: „Sam uczeń, tworząc własne «dzieło», w sposób niewymuszony sięga po wcześniejsze doświadczenia kulturowe, inspiruje się znanymi mu tekstami, korzysta z wiedzy potocznej i własnej kreatywności – rozwija więc całą osobowość, sferę poznawczą, emocjonalno-motywacyjną i działaniową”²⁸.

Rola nauczyciela we wspieraniu postaw twórczych uczniów

We współczesnej szkole nauczyciel staje się odpowiedzialny za kształtowanie ludzi wszechstronnych, otwartych na potrzeby społeczne oraz aktywne uczestnictwo w życiu zbiorowym, ma rozwijać zdolności i zainteresowania uczniów o różnym typie inteligencji oraz wspomagać ich w samodzielnym poszukiwaniu informacji. Nie może być twórczej aktywności uczniów bez twórczego nauczyciela²⁹. Rolę nauczyciela i zakres jego kompetencji wyznaczają styl pracy i stosowane metody nauczania.

43. Znaczeniu ekspresji plastycznej w procesie analizy pozawerbalnej poezji poświęcona jest książka Alicji Baluch, *Poezja współczesna w szkole podstawowej*, Warszawa 1984.

²⁵ *Język polski. Podstawa programowa...*

²⁶ Por. A. Dyduchowa, *Metody kształcenia sprawności językowej. Projekt systemu, model podręcznika*, Kraków 1988.

²⁷ Por. M. Latoch-Zielińska, *Warsztaty teatralno-literackie w praktyce szkolnej*, [w:] *Od teatru żaków do Internetu*, red. B. Myrdzik, Lublin 2003, s. 47–62.

²⁸ B. Niesporek-Szamburska, *Pisanie baśni – od motywacji do kształcenia kompetencji tekstotwórczej*, [w:] *Twórczość w szkole...*, s. 352–353.

²⁹ Por. P. Huget, *Rola szkoły i nauczyciela w kształtowaniu postawy twórczej uczniów*, [w:] *Twórczość i tworzenie...*, s. 17–38.

Wyzwalanie potencjału twórczego uczniów wiąże się zatem z postawą nauczyciela. Zasadne jest przywołanie słów Freineta, który nauczycielowi Nowoczesnej Szkoły wyznaczał szczególne zadania. Nie tracą one dziś nic ze swej aktualności:

Jest on [nauczyciel – D.K] tą osobą, która organizuje życie wewnątrz klasy a także kontakty z otaczającym światem, wyzwala zainteresowania i pomysły uczniów, dostarcza im potrzebnych narzędzi, informacji i materiałów, udziela wskazówek technicznych, chroni przed niepowodzeniem, pomaga w trudnościach, obiektywnie ocenia wysiłki dzieci, a dzięki temu stwarza klimat poczucia bezpieczeństwa i przyjaznej współpracy³⁰.

Do podejmowania i realizacji takich działań potrzebne są twórcza wyobraźnia, umiejętność samodzielnego myślenia, zaangażowanie oraz odpowiedzialność. Twórczy polonista potrafi nieszablonowo integrować w ramach języka polskiego treści polonistyczne i bliskie im kulturowo sztuki: malarstwo, rzeźbę, architekturę, muzykę, teatr, film oraz nawiązywać do zjawisk popkultury. Można nazwać go artystą, zaś jego lekcje sztuką. Zdaniem Stanisława Bortnowskiego:

Taka metodyczna twórczość dowartościuje ucznia, czyni go podmiotem lekcji, spełnia jego ambicje, wyzwala go, udorośla, daje mu patent na oryginalność. (...) przeciwstawia się rutynie i powtarzalności, ucieka od przyzwyczajień, niszczy stereotypy, jest też reklamą literatury, ciekawiej ją tłumaczy i popularyzuje (...) To doskonałe otwarcie na samodzielność i wyobraźnię!³¹

Nowoczesna szkoła, która jest innowacyjna, pełni funkcję kreatywną i wspiera proces twórczości grona pedagogicznego poprzez budzenie dyspozycji twórczych wychowanków. Twórczość wiąże się z kształtowaniem trwałych postaw zarówno uczniów, jak i nauczycieli, wyrażających się kreatywnością i aktywnością we wszystkich sferach życia, co prowadzi do pełnego rozwoju tożsamości obu uczestników dialogu edukacyjnego.

Jednak wobec ogromu materiału literacko-kulturowego oraz gramatycznego, który narzuca nowa *Podstawa*, niełatwo jest polonistom tak projektować zajęcia, by realizować twórcze działania – własne i uczniów.

Bibliografia

- Baluch A., *Poezja współczesna w szkole podstawowej*, Warszawa 1984.
 Bortnowski S., *Jak uczyć poezji?*, Warszawa 1991.
 Bortnowski S., *Scenariusze półwariackie, czyli poezja współczesna w szkole*, Warszawa 1997.
 Bortnowski S., *Warsztaty dziennikarskie*, Warszawa 1999.
 Dobrowolska B., *Nauczyciel wobec postaw twórczych uczniów. Pedagogiczne uwarunkowania kompetencji zawodowych*, Toruń 2009.
 Dziedzic A, Pichalska J., Świdorska E., *Drama na lekcjach języka polskiego w szkole średniej*, Warszawa 1992.

³⁰ H. Semenowicz, *Freinet w Polsce...*, s. 52.

³¹ S. Bortnowski, *Lekcje poezji jako lekcje twórczości*, [w:] *Twórczość w szkole...*, s. 129.

- Dyduchowa A., *Metody kształcenia sprawności językowej. Projekt systemu, model podręcznika*, Kraków 1988.
- Gardner H., *Inteligencje wielorakie. Teoria w praktyce*, przeł. A. Jankowski, Poznań 2002.
- Gloton R., Clero C., *Twórcza aktywność dziecka*, przeł. I. Wojnar, Warszawa 1985.
- Goleman D., *Inteligencja emocjonalna*, przeł. A. Janowski, Poznań 1997.
- Jestem – więc piszę. Między rzemiosłem a wyobraźnią*, red. G. Tomaszewska, B. Kapela-Bagińska, Z. Pomirska, Gdańsk, 2009.
- Język polski. Podstawa programowa z komentarzem. Szkoła podstawowa*, s. 5. <https://men.gov.pl/.../podstawa-programowa/podstawa-programowa-materialy-dla-nauczycieli> [dostęp: 28.12.2017].
- Popek S., *Aktywność twórcza dzieci i młodzieży*, Warszawa 1988.
- Rybotycka L., *Gry dramatyczne. Teatr młodzieży*, Warszawa 1990.
- Semenowicz H., *Freinet w Polsce. Próby realizacji koncepcji pedagogicznej C. Freineta w szkole polskiej*, Warszawa 1980.
- Szmidt K. J., *Pedagogika twórczości*, Gdańsk 2007.
- Twórczość i tworzenie w edukacji polonistycznej*, red. A. Janus-Sitarz, Kraków 2012.
- Twórczość w szkole. Rzeczywiste i możliwe aspekty zagadnienia*, red. B. Myrdzik, M. Karwatowska, Lublin 2011.
- Way B., *Drama w wychowaniu dzieci i młodzieży*, przeł. E. Nerwińska, K. Pankowska, Warszawa 1995.
- Wspomaganie rozwoju kompetencji twórczych*, red. A. Długosz, Rzeszów 2014.

About the Creative Activity of the Teacher and Students in the New *Core curriculum*

Abstract

The article drew attention to the importance of creativity, emotional intelligence and free verbal and nonverbal expression in triggering of creative attitudes, both students and teachers. Analyzing the new program basis, proposals have been discussed to encourage teachers to organize creative exercises that develop Polish language skills (eg free texts used in the Modern French Technical School of Freinet). Also ways of motivating pupils for unwinding the own artistic and movement creativity, with the method of dramatic games of Leon Chancerel were indicated and of reading texts out through the intersemiotic translation (e.g. picture, drama, stage performance).

Keywords: “to be” and “to have” attitudes, the world of students’ values, axiological competence of Polish teachers

Dorota Karkut – doktor habilitowany nauk humanistycznych w dyscyplinie literaturoznawstwo, pracuje w Zakładzie Metodyki Nauczania Literatury i Języka Polskiego w Uniwersytecie Rzeszowskim. Jej zainteresowania naukowe dotyczą problematyki integracji kształcenia humanistycznego, szczególnie zaś związków literatury z muzyką, malarstwem i historią. Jest autorką monografii: *Miejsce i rola historii w edukacji polonistycznej. Badania i refleksje nad świadomością historyczną uczniów* (2017), *Malarstwo jako kontekst literatury i języka polskiego w doświadczeniach uczniowskiego odbioru* (2013). Jest także współredaktorem książki *Kształcenie literacko-kulturowe w dobie kultury masowej polisensorycznej* (2010). Członek Rady Redakcyjnej „Zeszytów Naukowych Uniwersytetu Rzeszowskiego Dydaktyka Polonistyczna”.